

Rationalisti
esittelyssä

Descartes

René Descartes (1596-1650)

- Järjestelmällisen epäilyn menetelmä:
Kaikkea voi epäillä
 - aistini voivat pettää minua
 - voin nukkua, vaikka luulen, että olen hereillä
 - joku ilkeä demoni voi pettää minua ja uskotella, että se, mitä tiedän maailmasta, olisi muka totta

Epäillessäni kuitenkin ajattelen → täytyy siis olla olemassa joku, joka ajattelee →

AJATTELEN, SIIS OLEN! (Cogito ergo sum)

Empiristi esittelyssä

John Locke

- Synnynnäisiä ideoita ei ole, vaan kaikki ideat syntyvät havaintojen vaikutuksesta
- Ihmisen mieli on syntyessään tyhjä taulu (tabula rasa)
- Järjen avulla yhdistellään havaintoja (→ ideat)

Miten ihminen saa tietoa todellisuudesta?

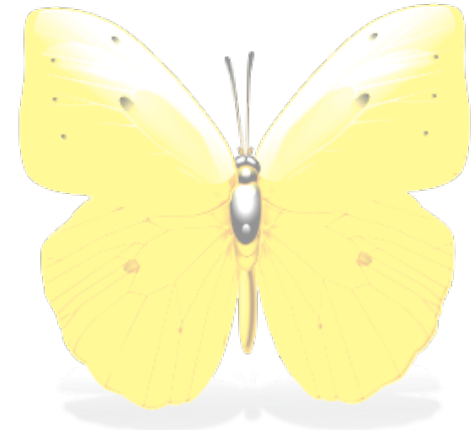
Rationalismi

- järki ja looginen päättely

Empirismi

- kokemus ja havainnot

tiedon perusta

Miten ihminen saa tietoa todellisuudesta?

Rationalismi

- deduktio = yleisestä säännöstä yksittäistapauksiin
- johtopäätös seuraa premisseistä eli alkuoletuksista
- jos premissit tosia, johtopäätös on tosi

päätely-
tapa

Empirismi

- induktio = yksittäistapauksista yleiseen sääntöön
- etenee äärellisestä havaintojen joukosta yleiseen johtopäätökseen
- ei loogisesti pätevä (johtopäätös ei seuraa premisseistä)

Päätelmän pätevyys

Loogisesti pätevä argumentti säilyttää aina totuuden, tosista oletuksista (eli premisseistä) voidaan pätevästi päätellä vain tosia väitteitä.

Esimerkki:

Oletus Kaikki ihmiset ovat kuolevaisia. (tosi)

Oletus Sokrates on ihminen. (tosi)

Siis Sokrates on kuolevainen. (välttämättä tosi)

Tai

Oletus Kaikki korpit ovat mustia.

Oletus Kalevi on korppi.

Siis Kalevi on musta.

Päätelmän pätevyys

Huomaa, että logiikassa ei useimmiten olla kiinnostuneita oletusten totuudesta. Logiikassa kiinnitetään huomiota vain päättelyn muotoon, ei sen sisältöön.

Filosofisessa päättelyn tutkimisessa taas tutkitaan

- 1) päättelyn loogista pätevyyttä ja
- 2) oletusten totuutta tai uskottavuutta.

Argumentti on sitova, jos

- 1) oletukset ovat tosia ja
- 2) päättely on pätevää.

Esim. muodoltaan
pätevä päätelmä:

Jos A niin B

A

siis B

Uuden tiedon löytämisen logiikka

- Koska loogisesti pätevä päättely säilyttää aina totuuden, se ei koskaan synnytä uutta tietoa, joka ei jo sisältyisi oletuksiin

Induktiivisen päättelyn toimivuus?

Kaikki joutsenet ovat valkoisia?

Uuden tiedon löytämisen logiikka

- Uuden tiedon saamiseksi täytyy ottaa käyttöön uusia oletuksia
 - hyvien kysymysten esittäminen
 - tietolähteen luotettavuuden tarkistaminen
- Käytännössä induktiivis-deduktiivista

Skeptiset empiristit esittelyssä

George Berkeley

- Voimme olla varmoja vain omista havainnoistamme; havaintojen aiheuttajaa emme voi tavoittaa

David Hume

- Tietomme on tottumuksen varassa

DAVID HUME (1711 – 1776)

SKEPTINEN EMPIRISMI

- kaikki tieto saadaan kokemuksesta
- ajattelu on kokemussisältöjen yhdistelyä

Humen kriitiikit

- Identiteetin kritiikki
 - myös havaitsija on "aistivaikutelmien kimppu" (vrt. Berkeley: ulkoiset oliot)

DAVID HUME

Humen kritiikit

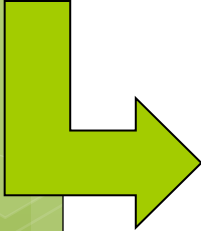
- kausaalisuuden kritiikki
 - ajatustottumus
 - kausaalisuutta ei voida havainnoida

DAVID HUME

Humen kritiikit

- induktion kritiikki
 - ei pätevää päättelyä
 - kehäpäätelmä (asia perustellaan sillä itsellään)

Hume herätti Kantin
"dogmaattisesta
unesta"

Kehäpäätely

Kaikki, mitä filosofi sanoo,
on totta.

Se, mitä filosofi sanoo on
totta, koska se on filosofiaa.

Filosofia on totta, koska sitä
opetetaan koulussa.

Kaikki mitä koulussa
opetetaan on totta, koska
filosofit sanovat niin.